

Pārresoru koordinācijas centrs

SADBĪBAS PLATFORMAS “DEMOGRĀFISKO LIETU CENTRS” 11. SĒDE

2017. gada 26.janvārī, plkst. 15:00-16:30 (17:00)
Ministru Kabineta ēkā, Brīvības bulv. 36, 308.telpā

PROTOKOLS

Sēdes dienas kārtība

1. DLC priekšlikumi atbalsta instrumentu ģimenēm, kurās ir bērni 0-1,5 g.v., pilnveidošanai: valsts pabalsti;
2. Kopsavilkums: vienošanās par nākamo sēdi, turpmākie uzdevumi.

Sēdi vada:

Imants Parādnieks, sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” (DLC) vadītājs

Piedalās:

Ekspertu sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” dalībnieki un to pilnvarotie pārstāvji (alfabētiskā secībā):

I. Kārkliņa – Pārresoru koordinācijas centra (PKC) Attīstības plānošanas nodalas konsultante
P. Leiškalns – Sociālo lietu eksperts
I. Mežs – LU EVF Ekonomikas un vadības zinātniskā institūta pētnieks, demogrāfijas jomas eksperts
E. Pole – Veselības ministrijas (VM) Valsts sekretāres vietniece veselības politikas jautājumos

Nepiedalās:

E. Upīte – Ministru prezidenta padomniece juridiskajos jautājumos
K. Ploka – Labklājības ministrijas (LM) parlamentārā sekretāre (ilgstošā prombūtnē)
E. Putra – Finanšu ministrijas (FM) parlamentārais sekretārs
J. Plūme – FM Valsts sekretāres vietniece budžeta jautājumos
L. Āboliņa – LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta direktore

Citi sēdes dalībnieki:

Linda Liepa – LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta direktore
Sandra Stabiņa – LM Sociālās apdrošināšanas departamenta direktore
Aiva Zīrāka – VSAA Pabalstu metodiskās vadības daļas vecāko eksperte

Protokolē:

Dace Valte-Rancāne (PKC)

Sēdi sāk plkst. 15:20

1. DLC PRIEKŠLIKUMI ATBALSTA INSTRUMENTU ĢIMENĒM, KURĀS IR BĒRNI 0-1,5 G.V., PILNVEIDOŠANAI: VALSTS PABALSTI

(Imants Parādnieks)

I.Parādnieks: prezentācija “Risināmās problēmas un uzlabojumi pabalstu sistēmai ģimenēm par bērnu laika periodam grūtniecības laikā un līdz bērna pusotra gada vecumam”

Izsakās: L.Liepa, E.Pole, I.Mežs, P.Leiškalns, I.Kārkliņa, S.Stabiņa, A.Zīrāka

DLC pēc I.Parādnieka prezentēto detalizēto priekšlikumu (sk. dokumentu protokola pielikumā) uzsklausīšanas **nolemj**:

- 1.1. Nepieciešams paaugstināt Bērnu kopšanas pabalsta (BKP) apmēru, kā arī konceptuāli paaugstināt Vecāku pabalsta (VP) aprēķina 1,5 gadu periodam procentu līdz 45 un 50%, taču DLC nav vienprātības par piemērotāko aprēķina modeli. DLC uzsver, ka jāsekmē tieša korelācija starp personas veiktajām iemaksām un saņemamā atbalsta apmēru;
- 1.2. DLC uzskata, ka šobrīd VP izmaksas princips strādājošiem vecākiem slēpj sociālu netaisnību un sekmē izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. DLC lūdz Labklajības ministrijai (LM) un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) speciālistiem apdomāt, kāda būtu godīga sistēma vai formula, kas novērstu arī negodprātīgas izmantošanas riskus. I.Kārkliņai uzzināt par Igaunijas pieredzi šajā jautājumā un sniegt informāciju DLC;
- 1.3. Tā kā DLC nav vienprātības jautājumā par ieguvumiem un riskiem, ja VP aprēķina pamatā tiktu ņemtas abu vecāku veiktās iemaksas, DLC lūdz dalībniekus sniegt savu nostāju mēneša laikā, nosūtot to DLC koordinatorei;
- 1.4. DLC atbalsta priekšlikumu par iemaksu pensiju kapitālā veikšanu bērna kopšanas atvaļinājuma (BKA) laikā no BKP un VP, un uzskata, ka tas ieviešams prioritārā kārtībā;
- 1.5. DLC kopumā atbalsta priekšlikumu par kvalifikācijas nosacījumu maiņu VP saņemšanai, un lūdz VSAA mēneša laikā iesniegt priekšlikumu esošās sistēmas uzlabošanai. I.Kārkliņai precīzēt informāciju par Igaunijas pieredzi šajā jautājumā, īpaši pievēršot uzmanību regulējumam, kas skar mātes tiesības uz vecāku pabalstu, ja mātei izbeigušās darba tiesiskās attiecības pēc otrās grūtniecības iestāšanās, un bērniem būtu nelīela vecuma starpība;
- 1.6. DLC neatbalsta priekšlikumu, jo VP ir vecāku ienākumu aizstājējs laikā, kamēr viens no vecākiem mājās kopj bērnu, t.i. “strādā par vecāku”. VP saņemējam ir tiesības uz pienācīgu VP, kas aprēķināts no viņa veiktajām iemaksām, nevis uz visa VP uzkrājuma summas saņemšanu, ja mainās VP saņemšanas nosacījumi, līdzīgi kā trīs bērnu tēvs nesaņem trīskāršu darba algū;
- 1.7. DLC priekšlikumu par VP saglabāšanu iepriekšējā apmērā, ja nākamais bērns dzimis līdz vecākā bērna 3 gadu vecumam, jau atbalstīja. LM izskatīt iespēju sniegt priekšlikumus situācijas uzlabošanai ārpus LM plānotā informatīvā ziņojuma, kuru plānots iesniegt līdz gada beigām;
- 1.8. DLC uzskata, ka ģimeņu atbalsta sistēmai jābūt homogēnai un attiecināmai uz visām ģimenēm ar bērniem, tajā pašā laikā jābūt elastīgiem mehānismiem, kas piemērojami nestandarda situācijās. DLC lūdz LM apsvērt metodiku pabalstu sistēmas pilnveidošanai, piemēram, situācijās ar priekšlaicīgi dzimušiem bērniem un maternitātēs, VP un BKP piesaisti bērna plānotajam dzimšanas datumam;
- 1.9. DLC kopumā atbalsta priekšlikumu veicināt tēva lomas pieaugumu ģimenes dzīvē, ieviešot tēva kvotu bērna kopšanas laikā, taču ņemot vērā sabiedrības attieksmi. Laika trūkuma dēļ jautājuma izskatīšana pārcelta uz kādu no nākamām sēdēm;
- 1.10. DLC uzskata, ka jautājums par Ģimenes valsts pabalsta maksāšanas perioda pārcelšanu no bērnam 18 mēnešu vecuma skatāms tikai kontekstā ar BKP un VP paaugstināšanu;
- 1.11. **Priekšlikumu un komentāru sniegšana par iepriekš minētajiem jautājumiem – līdz 24.februārim, nosūtot tos DLC koordinatorei Ievai Kārkliņai uz epastu: dlc@pkc.mk.gov.lv.**

2. KOPSAVILKUMS: VIENOŠANĀS PAR NĀKAMO SĒDI, TURPMĀKIE UZDEVUMI

(Imants Parādnieks)

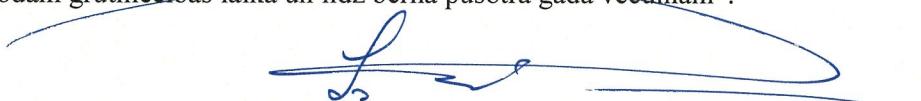
I.Parādnieks: š.g. 16. februāra sēdes tēma – Iemaksas pensiju kapitālā bērnu kopšanas atvaļinājuma laikā.

DLC nolemj:

- 2.1. DLC atbalsta priekšlikumu. I.Parādniekam izsūtīt darba materiālu līdz š.g. 10. februārim;
- 2.2. Kā turpmāko DLC sanāksmu tēmas izvirzīt:
 - “Tēva iesaistes veicināšana mazu bērnu aprūpē” un
 - “Ārvalstu pieredze otrā bērna steidzināšanā un Latvijas situācija”;
- 2.3. I.Kārkliņai individuālā kārtībā informēt DLC dalībniekus par brauciena uz Oslo, Norvēģijā saturiskajām un praktiskajām niansēm.

Sēdi slēdz plkst. 16:45

Pielikumā: diskusiju dokuments “Risināmās lietas un uzlabojumi pabalstu sistēmai ģimenēm par bērnu laika periodam grūtniecības laikā un līdz bērna pusotra gada vecumam”.

Sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” vadītājs

I. Parādnieks

Sagatavoja:

D. Valte-Rancāne, 67082971

Pārresoru koordinācijas centra konsultante

dace.valte@pkc.mk.gov.lv

DISKUSIJU DOKUMENTS

Risināmās lietas un uzlabojumi pabalstu sistēmai ģimenēm par bērnu laika periodam grūtniecības laikā un līdz bērna pusotra gada vecumam

1. Bērna kopšanas pabalsts

1.1. Panākt bērna kopšanas pabalsta pieaugumu vismaz līdz minimālajam ienākuma līmenim (MIL) par divām personām mājsaimniecībā,

kas 2015.gadā sastādīja 236 eiro (MIL 139 + MIL 70% 97eiro – 2014.gada MIL), bet 2016.gadā 263,50 eiro (MIL 155 + MIL 70% 108,50 eiro – 2015.gada MIL)

Šobrīd 171 eiro, pilnībā nodrošināts 2019.gada 1.septembrī (oktobrī). 2018.gada 1.janvārī – 200 eiro.

Starpība 92,50 eiro, fiskālā ietekme 2017.gada budžetā ap 36,6 milj.eiro!!! (33 000 saņēmēji mēnesī x 92,50 x 12), starpība starp 2015 un 2016 gada MIL aprēķinu BKP – 27,50 eiro, kas veido fiskālo ietekmi pret iepriekšējo gadu tikai uz MIL izmaiņu rēķina – 10,9 milj.eiro

Atgādinājums – Vienošanās protokols par valsts atbalstu dzimstības veicināšanai un ģimenēm ar bērniem (parakstīts Koalīcijas partneriem un NVO ekspertiem 2012.gada 23.oktobris) paredzēja: Bērna kopšanas un vecāku pabalsta minimālo apjomu /bāzi/ no bērna piedzimšanas līdz pusotra gada vecumam pakāpeniski palielināt līdz 70% apmēram no minimālās algas ar 2014.gada 1.janvāri.

Fakti – No 2014 gadā patiesi tika paaugstināts līdz 120 Ls jeb 171 eiro....

Šobrīd 2017.gadā BKP būtu jābūt 266 eiro.

Igaunijā tas ir 390 eiro.

Atsevišķi skatāma lieta par BKP no 1,5 gada līdz 2.gadu vecumam – kompleksi ar bērna pieskatīšanu un izglītošanu pirmsskolas vecuma periodam.

2. Vecāku pabalsts

2.1. Vecāku pabalsta palielinājums no 43,75% no vidējām iemaksām līdz 50% par termiņu līdz bērna 1,5 gadu vecumam (2019.gada 1.septembris, 2018.gada 1.janvāris – 45%).

Vecāku pabalsta nepietiekamais apmērs.

Izvēloties bērna kopšanas laiku līdz bērna 1,5 gadu vecumam, saskaitot kopā BKP un VP, lielai daļai vecāku netiek nodrošināts tāds pats ienākumu līmenis, kāds bija strādājot. (nulles punkts ir pie bruto algas ap 600 eiro mēnesī ja persona bez apgādājamiem un pie 450 ar 1 apgādājamo bērnu)

Risinājums – pakāpeniski palielināt koeficientu no pašreizējā 43,75% līdz 50% (Igaunijā 100% 19 mēnešus, taču atšķirība ir tāda, ka Latvijā tam klāt nāk arī BKP).

(palielinot VP līdz 50%, nulles punkts sāksies pie 800 ja persona bez apgādājamiem un 600 eiro ar 1 apgādājamo bērnu, palielinot tikai BKP līdz MIL2+ nulles punkts būs attiecīgi pie 1000 un 820, ja abus kopā tad nulles punkts pie 1300 un 1100)

Piezīme. Lai to nodrošinātu, būtu nepieciešams noteikt izmaksu ierobežojumus, piemēram, no 2,5 līdz 3 vid.algām valstī aprēķina VP ar koef 0,8 (vid.alga 850 eiro x 2,5 = 2125 – 2550), no 3 – 4 vid.algām ar koef. 0,6, no 4-5 koef. 0,4, 5+ koef.0,2 (soc.iemaksu griesti šobrīd noteikti 4367 eiro mēnesī), 6+ koef.0,1 (aktuāli, kad iemaksu griestus atceļ)

Tādējādi VP+BKP (paaugstinātais) pie algas 4350 būs nevis 2439 (VP līdz 1,5 gadam) vai 2873 (VP līdz 1.gadam), bet gan attiecīgi 1932 (VP līdz 1,5 gadam) vai 2265 (VP līdz 1.gadam)

Piezīme: Igaunijā maksimālo vecāku pabalsta izmaksas apmērs ir 2143 eiro, tāds ierobežojums ir arī Somijā utt

2.2. Vecāku pabalsta izmaksas formula strādājošiem vecākiem, atkarībā no darba slodzes, iepretim pašreizējiem konstantiem 30% (no 2017.gada 1.septembra).

Papildus ienākumu nepieciešamības gadījumā vecāki spiesti piepelnīties nelegāli

Vecāku pabalsta saņēmējam, bērna kopšanas atvaļinājuma laikā, veicot darbu, neatkarīgi no tā, vai uz pilnu slodzi, vai uz 1/5 slodzi, vecāku pabalsts tiek samazināts par 70%, izmaksājot vien 30%.

Sekas – nelegāla nodarbinātība un neieņēmumi sociālajā budžetā, ko vecāki maksātu, novēršot šo nepilnību.

Risinājums – ieviest vecāku pabalsta aprēķināšanas formulu nodarbinātības gadījumos, līdzīgi kā ir Igaunijā.

Igaunijas formula (2014.gada cipari): X jauns pabalsta apmērs = (pabalsta apmērs + algas apmērs – pabalsta bāzes likme (t.i. 278 eiro)) / 1.2 – (alga – pabalsta bāzes likme).

Piemērs: (pabalsts (500 eiro) + alga (500 eiro) – 278 eiro) / 1.2 – (alga (500 eiro) – 278 eiro) = 379 eiro (jauns pabalsta apmērs). Starpība 121 eiro jeb 24%

Ja personas darba ienākumi pārsniedz (278 eiro x 5), t.i., 1390 eiro mēnesī, Igaunijā pabalsts netiek maksāts.

Arī Latvijā vajadzētu izstrādāt savu formulu. Tā kā mums BKP ir neatkarīgi izmaksājams, tad versija varētu būt – X jauns pabalsta apmērs = (VP apmērs + saņemamās algas apmērs) / 1.1 – saņemamā alga.

Piemērs: (VP līdz 1,5 gadam (no vid.algas 500 eiro = 219 eiro) + saņemamā brutto alga (500 eiro) / 1.1 – (saņemamā alga (500 eiro)) = 153 eiro (jauns pabalsta apmērs).

Starpība 66 eiro jeb 30%

Ieviešot arī kādus ierobežojumus lielāko algu saņēmējiem un uz pilnu slodzi strādājošiem. Šobrīd nav konkrētu priekšlikumu.

Ja neievieš vienlaicīgi nākamo punktu, tad jābūt ierobežojumiem attiecībā uz VP saņemošu strādājošu tēvu, ja bērna māte nestrādā – piem. tad pabalsta aprēķina tam vecākam, kurš nestrādā vai ir ar mazāku darba slodzi / mazāku algu saņemošais.

Kā to vislabāk risināt jāapspriež....

2.3. Vecāku pabalsts veidojas no abu vecāku veiktajām iemaksām.

Gimenes tiek piespiestas “shēmot” ar vecāku pabalsta apmēru

Tēvam ir lielāka alga, oficiāli tēvs ķem bērna kopšanas atvaļinājumu, kaut arī par bērnu faktiski mājās rūpējas māmiņa.

Sekas – nelegāla nodarbinātība, tēvam neveicot sociālās iemaksas un māmiņas sociālais nenodrošinājums.

Risinājums – vecāku pabalsts tiek atvasināts no abu vecāku iemaksu algas un neatkarīgi no tā, kurš no vecākiem rūpējas par bērnu, vecāku pabalsta apmērs ir nemainīgs.

2.4. Valsts veic sociālās iemaksas pensiju kapitālā par bērnu kopšanas laiku pilnā apmērā no vecāku pabalsta.

Sociāla netaisnība attiecībā uz pilnu sociālo nodrošinājumu bērna kopšanas atvaļinājuma laikā

- Par bērna kopšanas laiku māmiņa (vecāki) nesaņem pilnu sociālo apdrošināšanu – netiek veiktas sociālās iemaksas pilnā apmērā no saņemamā pabalsta pensiju kapitālā un citiem sociālās apdrošināšanas gadījumiem (bezdarbs, slimība, bērna piedzimšana).
- Bērna kopšanas pabalsts (BKP) = 171 eiro; iemaksas sociālajam nodrošinājumam = 171 eiro no Valsts pamatbudžeta personām, kuras nesaņem VP.
- Vecāku pabalsts (VP) = x eiro; iemaksas sociālajam nodrošinājumam, no Speciālā budžeta 171 eiro apmērā, pat ja VP mazāks par 171 eiro, virs tās summas iemaksas netiek veiktas, kā arī netiek veiktas iemaksas no BKP apmēra no Valsts pamatbudžeta.

Sekas:

- 1) pensijas apmērs māmiņai ar 3 bērniem būs no 8-12% mazāks nekā sievietei bez bērniem;
- 2) pārtraucot darba tiesiskās attiecības, jautājums par slimības apdrošināšanu, bezdarbnieku pabalsta apmēru. Piemēram, piedzimstot nākošam bērnam, kad pirmajam bērnam ir 2,5 gadi, vecāku pabalsts ir būtiski mazāks, ja darba attiecības uzsāktas ar pārtraukumu pēc bērna kopšanas atvaļinājuma.

Risinājums – pilna valsts sociālā apdrošināšana gan no bērna kopšanas pabalsta, gan vecāku pabalsta pilna apmēra, tais skaitā VP saņēmējiem arī pilnā apmērā no BKP (par kuru varētu veikt iemaksas no Speciālā budžeta – attiecīgi grozījumi MK noteikumos).

2.5. Saglabāt vecāku pabalstu tādā pat apmērā, kā tika saņemts par pirmo bērniņu, ja nākamais piedzimst līdz bērna 3 gadu vecumam un vecāks nav atjaunojis darba tiesiskās attiecības.

Ģimene netiek motivēta pašiem vecākiem rūpēties par bērnu, plānojot kuplāku ģimeni

Ja māmiņa nav atjaunojusi darba tiesiskās attiecības pēc bērna kopšanas atvaļinājuma beigām, tad:

- 1) gadījumā, ja otrs bērns piedzimst laika periodā līdz pirmā bērna 2 gadu vecumam, tad vecāku pabalsta apmērs nevar tikt samazināts, pat, ja māmiņa nav atjaunojusies darbā pēc bērna kopšanas atvaļinājuma;
- 2) gadījumā, ja otrs bērns piedzimst tad, kad pirmajam ir vairāk nekā 2 gadi, vecāku pabalsta apmērs būtiski samazinās;
- 3) gadījumā, ja piedzimst trešais bērns pēc kārtas, vecāku pabalsts vairs netiek maksāts.

Risinājums – līdz pat pirmā bērna 3 gadu vecumam, piedzimstot nākamajam bērnam, vecāku pabalsts nevar tikt samazināts, pat neesot darba tiesiskajās attiecībās (līdzīgi kā Igaunijā).

Papildus mērķis - izstrādāt arī motivācijas sistēmu pēc iespējas ātrākam nākamā bērna nākšanai pasaule (Somijas pieredze?!)

2.6. Vecāku pabalsta apmērs paliek nemainīgs arī gadījumos, kad nākamais bērns piedzimst laikā, līdz nav izmantots viss bērna kopšanas atvaļinājums.

Vecāki tiek “sodīti”, ja otrs bērns piedzimst ātrāk, kā ir beidzies pirmā bērna kopšanas atvaļinājums, vai piedzimst dviņi

Situācija – ja māmiņa ir izvēlējusies saņemt BKP 1 gadu, tad piedzimstot otrajam bērnam pēc šī gada, viņa būs saņēmusi visu vecāku pabalstu un saņems jaunu pabalstu pilnā apmērā. Savukārt, ja māmiņa izvelēsies 1,5 gadu un nākamais bērns piedzims pēc gada un 2 mēnešiem, par šo vienu bērnu tiek atņemts pabalsts un tiek maksāts par otru bērnu (līdz ar to par vienu bērnu netiek maksāts vispār). Izņemot uz maternitātes pabalsta saņemšanas laiku – 30% no VP.

Arī dvīņu gadījumā tiek izmaksāts tikai viens VP (+BKP par diviem bērniem). Gadījumā, ja bērni būtu dzimuši secīgi, tad valsts izmaksātu VP par katru bērnu, bet, ja piedzimst vienlaicīgi, tad par vienu bērnu nemaksā, kas nav taisnīgi.

Risinājums – jānosaka kāds apmērs, kad vecāku pabalstu turpina maksāt arī par šo bērnu (30-50%).

2.7. Vecāku pabalsta aprēķins tiek veikts arī gadījumos, ja darba tiesiskās attiecības pārtrauktas līdz 2 mēnešiem pirms Maternitātes atvaļinājuma.

Novērsām sociālo netaisnību attiecībā uz vecākiem, kuru darba tiesiskās attiecības ir pārtrauktas pirms vecāku pabalsta pieprasīšanas, taču būtu nepieciešams noteikt kvalifikācijas periodu VP arī tad ja darba tiesiskās attiecības pārtrauktas jau grūtniecības laikā.

Tāpat arī pirms došanās pirmsdzemdību atvaļinājumā, darba ņēmējs var pārtraukt darba tiesiskās attiecības dažādu iemeslu dēļ, un veiktās sociālās iemaksas šim apdrošināšanas gadījumam – bērna piedzimšana, netiek ieskaitītas. Iepretim bezdarbniekiem, kuri pat 2 mēnešu laika pēc darba tiesisko attiecību pārtraukšanas var pieteikties bezdarbnieku pabalstam, kas tiks aprēķināts, balstoties uz darba periodā veiktajam sociālajam iemaksām.

Risinājums – noteikt, ka vecāku pabalstu var saņemt arī persona, ja līdz maternitātes perioda iestāšanās laikam nav pagājuši vairāk nekā divi (trīs) mēneši. Vecāku pabalsta aprēķinā attiecīgais laika periods (bez darba tiesiskajām attiecībām), tiek ieskaitīts 12 mēnešu vidējās algas aprēķinā kā nulle par šo periodu.

2.8. Citi priekšlikumi par Maternitātes pabalsta un VP aprēķinu metodiku?

- Periods (12 mēneši?!), kurš periods tiek izskaitīts ārā no vidējās algas aprēķina (slimība, bezalgas atvaļinājums u.c.)
- Tēva lomas nostiprināšana un iesaiste šajā bērna vecumposmā – tēvu kvotas – Ziemeļvalstu pieredze?!

3. Ģimenes valsts pabalsts (ĢVP)

ĢVP – sāk izmaksāt no bērna 1 gada vecuma. Vai saglabāt esošo kārtību?

4. Citi DLC priekšlikumi atbalstam ģimenēm ar bērniem līdz 1,5 g.v.